

PRZEWODNIK

**po egzekucji
sądowej**

poznaj swoje
PRAWA!

PRZEWODNIK

po egzekucji
sądowej

Dowiedz się
więcej o pracy
komornika
sądowego

Krajowa Rada Komornicza

OŚRODEK NAUKOWO-SZKOLENIOWY
PRZY KRAJOWEJ RADZIE KOMORNICZEJ

CURRENDA

Wydawca

Currenda Sp. z o.o.
al. Niepodległości 703A
81-853 Sopot
tel./fax: 58 550 38 75

ISBN 978-83-60833-69-8
© Copyright by
Currenda Spółka z o.o.

Spis treści

I. Egzekucja sądowa? To nie koniec świata!	9
1. Kim jest komornik sądowy?	10
2. Dlaczego i kiedy komornik puka do drzwi?	11
3. Jak rozmawiać z komornikiem?	12
4. Czy z komornikiem można negocjować?	17
II. Idziemy do komornika	19
1. Składamy wniosek egzekucyjny	19
2. Co to jest tytuł wykonawczy?	21
3. Sposoby egzekucji, na czym polega i jak w praktyce wygląda sądowe postępowanie egzekucyjne	22
4. Ile kosztuje postępowanie egzekucyjne?	24
III. Ograniczenia przedmiotowe egzekucji. Jaki majątek nie podlega zajęciu przez komornika sądowego	27
IV. Poznaj swoje prawa. Nie uciekaj od odpowiedzialności	
1. Obrona przed egzekucją	31
1.1. Obrona dłużnika	32
1.2. Obrona małżonka dłużnika	
1.3. Obrona osoby trzeciej	36
V. Skarga na czynności komornika	39
1. Skarga na czynności komornika	39
VI. Rola pracodawcy. Zasady potrącania wynagrodzeń i wierzytelności cywilnoprawnych, obowiązki ciążące na pracodawcy	43
VII. Egzekucja alimentów	49
1. Pojęcie alimentów i obowiązku alimentacyjnego.	49
2. Zasady prowadzenia egzekucji w sprawach alimentacyjnych	50
3. Uprzywilejowania wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym o alimenty	52
4. Fundusz Alimentacyjny	52

Szanowni Państwo!

Z roku na rok rośnie liczba postępowań egzekucyjnych, z problemem zadłużenia boryka się coraz więcej Polaków. Skomplikowane procedury i stres towarzyszący egzekucji nie rozjaśniają sytuacji, w której znaleźli się i wierzyciele chcący odzyskać należne pieniądze, i dłużnicy zobowiązani do ich oddania.

My, komornicy sądowi, wielokrotnie w naszej pracy stykamy się z problemem nieświadomości swoich praw i zobowiązań świadczonych przez wszystkie strony postępowania oraz niezrozumieniem zasad postępowania, jak i roli, jaką pełni komornik w społeczeństwie.

W trosce o zwiększenie świadomości prawnej oddajemy w Państwa ręce Przewodnik Egzekucyjny, w którym zostały opracowane podstawowe zasady postępowania egzekucyjnego, jak i zadania komornika.

Przewodnik został napisany przez praktyków-komorników, którzy w przystępny sposób starali się wyjaśnić te problemy, które nurtują Państwa najbardziej.

Mamy nadzieję, że niniejsze opracowanie ułatwi Państwu poznanie reguł postępowania egzekucyjnego i skuteczne dochodzenie swoich praw związanych z tą materią.

Prezes Krajowej Rady Komorniczej
Rafał Fronczek

I. EGZEKUCJA SĄDOWA? TO NIE KONIEC ŚWIATA!

Karol Kułakowski

Egzekucja sądowa to naprawdę nie koniec świata. Choć powyższe stwierdzenie może na pierwszy rzut oka budzić pewne wątpliwości (a nierzadko również i skrajne emocje), dobrze to sobie uświadomić, a jeszcze lepiej zapamiętać. Trzeba sobie zdać sprawę z tego, że egzekucja nie jest procesem całkowicie „bezbolesnym”, jednak przy odpowiednim podejściu każdej ze stron można ją przeprowadzić nie tylko w sposób sprawny, ale także jak najmniej uciążliwy. Celem tego opracowania nie jest bagatelizowanie zagadnienia, ale próba zwrócenia uwagi na

pewne tylko pozornie oczywiste aspekty, o których w „sytuacjach krytycznych” nazbyt często się zapomina, zwiększając niepotrzebnie uciążliwość egzekucji.

Jedną z pierwszych rzeczy, które należy mieć na uwadze jest to, że egzekucja nie dotyczy tylko i wyłącznie sfery majątkowej. Celem egzekucji jest oczywiście uzyskanie od dłużnika należnego wierzycielowi świadczenia (które w przeważającej mierze ma charakter majątkowy), jednak stosowane w tym celu środki siłą rzeczy dotyczą również, niestety, innych ważnych sfer naszego życia. Aby to pełniej zrozumieć, trzeba wiedzieć, kim jest komornik i jaka jest jego rola w postępowaniu egzekucyjnym.

Zgodnie z Europejską Konwencją Praw Człowieka i orzecznictwem Sądu Europejskiego w Strasburgu, wierzycielowi przysługuje uprawnienie do otrzymania świadczenia w rozsądnym czasie oraz w toku właściwego i skutecznego postępowania egzekucyjnego. Innymi słowy – w sytuacji,

kiedy dłużnik nie wywiązuje się ze swoich zobowiązań wobec wierzyciela, ten ostatni może zwrócić się o pomoc w odzyskaniu stosownych należności do odpowiednich instytucji dysponujących tzw. środkami przymusu.

1. Kim jest komornik sądowy?

Stronami stosunku zobowiązaniowego są wierzyciel i dłużnik. W przypadku niespłacania długu przez dłużnika, wierzyciel, po uzyskaniu tytułu wykonawczego, kieruje sprawę do komornika sądowego w celu egzekucji należności. Wierzyciel i dłużnik stają się wtedy stronami postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika. W praktyce oznacza to, iż kontakt na linii wierzyciel-dłużnik przestaje być konieczny. Od tego momentu dłużnik utrzymuje kontakt przede wszystkim z komornikiem sądowym, który w celu uzyskania należności zobowiązany będzie do stosowania przewidzianych prawem środków przymusu. Warto więc wiedzieć, kim jest komornik oraz jakie są jego uprawnienia i obowiązki. Wiedza ta pozwoli nie tylko właściwie korzystać z przysługujących stronom praw, ale także zrozumieć motywy postępowania oraz rolę komornika w całym procesie.

Na podstawie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji można stwierdzić, że **komornik sądowy** jest funkcjonariuszem publicznym działającym przy sądzie rejonowym. Wykonuje on czynności egzekucyjne w sprawach cywilnych, a także inne czynności przekazane na podstawie odrębnych przepisów. Komornikowi powierza się w szczególności wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach o roszczenia pieniężne i niepieniężne oraz o zabezpieczenie roszczeń, a także wykonywanie innych orzeczeń wydanych na podstawie odrębnych przepisów, które podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej.

KOMORNIK SĄDOWY

- **działa w imieniu państwa**, w związku z czym jego obowiązkiem jest działanie w granicach wyznaczonych przez prawo oraz zasady etyki zawodowej;
- **działa na rzecz wierzyciela**, zobowiązany jest on do uwzględnienia oraz poszanowania należnych obu stronom postępowania egzekucyjnego praw. Swoje czynności powinien wykonywać według

najlepszej woli, z należytą uczciwością i bezstronnością, rzetelnie oraz sprawnie;

- prowadząc postępowanie egzekucyjne, komornik **ma prawo (a nawet obowiązek) stosować przewidziane prawem środki przymusu**, których celem jest wymuszenie spełnienia obowiązku określonego w treści tytułu wykonawczego.

2. Dlaczego i kiedy komornik puka do drzwi?

Wizyty komornika może spodziewać się każdy, kto – mimo zobowiązania go orzeczeniem sądu, ugodą lub innym aktem – dobrowolnie nie spełnia świadczenia na rzecz wierzyciela.

Zdarzeń i sytuacji, które potencjalnie mogą skończyć się dla nas „odwiedzina-
mi” komornika, jest bardzo wiele. Może to być pobranie kredytu bankowego bądź pożyczki, dziedziczenie długu, nieregulowanie czynszu za mieszkanie, niepłacenie alimentów, poręczenie długu czy nawet zwykłe nadprogramowe zakupy (w tym zakupy na raty), których dokonuje się bez uprzedniego przeanalizowania budżetu domowego i możliwości zarobkowych (przekładających się na możliwość regularnych spłat).

Osoby, które regulują stosowne płatności i wywiązują się ze wszystkich zobowiązań, nie muszą się obawiać spotkania z komornikiem. Inaczej sytuacja wygląda w przypadku osób, które z różnych względów nie spłacają powstałych długów. Tam prawdopodobieństwo bliskiego spotkania z komornikiem jest zdecydowanie większe.

Z punktu widzenia egzekucji, której podstawą jest tytuł wykonawczy, powód braku spłaty należności nie ma żadnego znaczenia. Przyczyn takich może być oczywiście mnóstwo – od zwykłej niechęci do spłaty zadłużenia lub świadomego odraczania spłat mimo realnej możliwości dokonania ich w terminie, przez zbyt lekkomyślne podejście do kwestii finansowych (zaciągania zobowiązań z założeniem „jakoś się to spłaci”, „jakoś to będzie”, „coś się wymyśli”), aż do powodów będących skutkiem sytuacji losowych (np. nieotrzymanie wynagrodzenia na czas, nieregulowanie płatności przez naszych dłużników, utrata pracy czy choroba).

3. Jak rozmawiać z komornikiem?

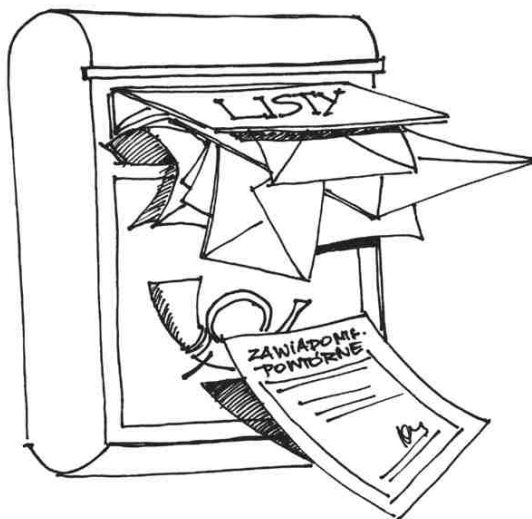
Choć wielu zdaje się twierdzić inaczej – komornik to też człowiek, z którym naprawdę można się porozumieć. Żeby się porozumieć, należy rozmawiać. Trzeba jednak pamiętać, że dialog z komornikiem nie ogranicza się tylko i wyłącznie do rozmowy twarzą w twarz, ale obejmuje również wymianę korespondencji, którą należy bezwzględnie odbierać.

Przy pierwszej czynności egzekucyjnej komornik doręcza dłużnikowi zawiadomienie o wszczęciu egzekucji, z podaniem treści tytułu wykonawczego i wymienieniem sposobu egzekucji. Wspomniane zawiadomienie, jak i inna przekazywana korespondencja, niesie za sobą wiele istotnych informacji, np.:

- kto i na jakiej podstawie dochodzi należności;
- przeciwko komu została wszczęta egzekucja;
- jaka jest wysokość dochodzonego roszczenia;
- o jakie sposoby egzekucji wniósł wierzyciel;
- na jakim etapie jest obecnie postępowanie egzekucyjne;
- pouczenia.

DLACZEGO WARTO ODBIERAĆ KORESPONDENCJĘ?

Chociażby dlatego, że po uzyskaniu informacji na temat wszczęcia egzekucji można podjąć odpowiednie kroki w celu ustalenia, czy postępowanie

egzekucyjne rzeczywiście dotyczy naszego zobowiązania, czy innej osoby. Może się bowiem okazać, że zadłużenie nie wynika wcale z naszej winy, ale powstało na skutek wykorzystania naszych danych osobowych przez osobę trzecią (np. zaciągnięcie kredytu przez oszusta, który się pod nas podszywa). Zdarza się też czasem, że wierzyciel w dalszym ciągu dochodzi należności, która została już przez

nas w całości lub części uregulowana. Może się także zdarzyć, że w wyniku błędu wierzyciela egzekucja zostanie skierowane przeciwko osobie, która dłużnikiem nie jest. W takich sytuacjach, dzięki utrzymywaniu kontaktu

z komornikiem, zyskujemy możliwość niezwłocznego podjęcia obrony i uniknięcia potencjalnie przykrych konsekwencji. Jest to o tyle ważne, że komornik nie prowadzi w tym zakresie żadnego postępowania sprawdzającego – po wpłynięciu wniosku wierzyciela o wszczęcie egzekucji wraz z tytułem wykonawczym jest on zobowiązany do wszczęcia egzekucji, natomiast wierzyciel, składający wniosek o wszczęcie egzekucji, nie ma obowiązku udowadniania komornikowi, czy zobowiązanie nadal istnieje oraz że osoba wskazana we wniosku jest rzeczywiście dłużnikiem.

Bardzo istotne nie tylko z punktu widzenia wierzyciela, ale przede wszystkim dłużnika, jest posiadanie wiedzy, jakie zastosowano sposoby egzekucji oraz na jakim etapie znajduje się postępowanie egzekucyjne. Takie informacje właśnie odnajdziemy w kierowanej do nas korespondencji. Pozwoli to w niektórych przypadkach podjąć stosowną obronę prawną, minimalizować bądź uniknąć zbędnej uciążliwości egzekucji.

Przykład I:

Dłużnik prowadzi działalność gospodarczą. Komornik dokonał zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika. Zgodnie z treścią art. 890 §2 k.p.c. dłużnikowi przysługuje prawo do zwolnienia zajętych na tym rachunku środków na zasadach określonych w tym przepisie, m.in. środków na bieżące wynagrodzenia za pracę dla swoich pracowników. Pozwoli to na dalsze prowadzenie działalności pomimo prowadzonej egzekucji (tym samym minimalizowanie skutków egzekucji). Jeżeli jednak dłużnik nie odbiera korespondencji i nieświadomy prowadzonej egzekucji nie złoży w porę stosownych wniosków, nie wykorzysta tego prawa, co może bardzo poważnie skomplikować jego sytuację zawodową.

Przykład II:

Komornik prowadząc egzekucję z nieruchomości, ustala termin oględzin nieruchomości z biegłym. Jeżeli nie odbieramy korespondencji i nie udostępnimy lokalu, komornik zmuszony będzie do zarządzenia jego otwarcia w trybie art. 814 k.p.c. oraz dokonania oględzin nawet pod nieobecność dłużnika. Czynność taką odbywa się z udziałem policji, osób przybranych do otwarcia lokalu, świadków itd. Czynność taką, oprócz możliwych do uniknięcia uciążliwości, znacznie podwyższy koszty egzekucyjne.

Należy także pamiętać, że pisma kierowane do stron lub uczestników postępowania egzekucyjnego zawierają ponadto pouczenia. Pouczenia mówią nie tylko o przysługujących tym podmiotom prawach, ale także

o spoczywających na nich obowiązkach. W związku z powyższym należy dokładnie zapoznać się z treścią otrzymanego dokumentu. Zignorowanie tego punktu zwiększa bowiem prawdopodobieństwo poniesienia mniej lub bardziej dotkliwych konsekwencji.

ROZMOWA Z KOMORNIKIEM

Zanim rozpoczniemy rozmowę z komornikiem, warto uświadomić sobie kilka ważnych kwestii. Pozwoli to uniknąć zbędnych sporów z komornikiem i straty cennego czasu. Podstawowym problemem wielu dłużników jest przekonanie, że jeśli – ich zdaniem – to nie oni są winni powstania zadłużenia, wówczas wszczęte przeciwko nim postępowanie egzekucyjne powinno być przez komornika umorzone. Starają się przekonać komornika, że wydany tytuł wykonawczy jest niesprawiedliwy lub oświadczają, że są tylko poręczycielami, a długu nie zaciągali. Jeszcze inni żądają od komornika natychmiastowego umorzenia postępowania stwierdzając, że dochodzone należności już spłacili. Takie żądania skierowane do komornika nie odniosą skutku.

Zgodnie bowiem z art. 804 Kodeksu postępowania cywilnego komornik nie ma prawa do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. Oznacza to, że komornik nie może badać okoliczności stojących u podstaw wydania wyroku, jak i rozstrzygać o zgłoszonym przez dłużnika zarzucie spłaty należności. Nawet wtedy, gdy zobowiązanie nigdy nie istniało albo dłużnik je spłacił przed czy po wydaniu wyroku albo po wszczęciu postępowania egzekucyjnego, dłużnik nie może żądać od komornika umorzenia postępowania egzekucyjnego. Nie znaczy to, że dłużnik jest w takim przypadku pozbawiony możliwości obrony przed egzekucją. Jeżeli dłużnik stwierdzi, że należność objęta tytułem wykonawczym została spłacona lub z jakiś innych powodów nie może być dochodzona, będzie mu przysługiwać prawo dochodzenia swoich praw w drodze powództwa przeciwegzekucyjnego w osobnym postępowaniu przed sądem (art. 840 k.p.c.). **Komornik nie może rozstrzygać o takich żądaniach i do czasu rozpatrzenia sprawy przez sąd jest zobowiązany w dalszym ciągu prowadzić postępowanie egzekucyjne.**

Wielu dłużników pyta, dlaczego zajęto ich ruchomości, skoro chcą płacić, nie uchylają się od tego obowiązku, ale nie mają pracy. Kolejna grupa

dłużników brak spłaty należności usprawiedliwia czekaniem na rozliczenie się z innymi osobami (swoimi dłużnikami). Trzeba jednak wiedzieć, że fakt nieposiadania gotówki, nawet z przyczyn losowych (czym tłumaczy się niemożność spłaty zasądzonej zaległości), nie stanowi przeszkody do prowadzenia egzekucji. Jeżeli wierzyciel uzyskał tytuł wykonawczy przeciwko dłużnikowi, przysługuje mu prawo do wszczęcia egzekucji z tych składników majątkowych, które posiada dłużnik i które podlegają egzekucji (np. z ruchomości, wierzytelności czy nieruchomości).

Rozmawiając, zachowujmy spokój. Świadomość istnienia zobowiązania i odpowiedzialności za nie oraz znajomość podstawowych reguł rządzą-

cych postępowaniem egzekucyjnym powinno pomóc „uwolnić się” od często zgubnych skutków poczucia krzywdy. Niewiedza powoduje, że wiele czynności egzekucyjnych, które są zgodne z prawem, dłużnicy czy też inni uczestnicy postępowania egzekucyjnego uważają za krzywdzące. W takim przekonaniu utwierdzają ich dodatkowo częste w ostatnim okresie przekazy medialne, w których

jest więcej dążenia do sensacji, niż rzetelnej oceny prawnej różnych zdarzeń. Niestety często prowadzi ono do racjonalizowania zbędnego oporu, a nierzadko także do wykonywania ruchów dodatkowo komplikujących przebieg egzekucji, sprawiając, że staje się ona jeszcze bardziej uciążliwa. Zamiast podejmować stosowne, przewidziane prawem kroki, uczestnicy postępowania reagują agresją.

Pomimo problemów, jakie wywołuje egzekucja, należy w jej toku panować nad emocjami i zachować spokój. Silne emocje, oburzenie i złość zdecydowanie nie są dobrymi doradcami. Agresja słowna, a tym bardziej fizyczna, może powodować poniesienie odpowiedzialności karnej. Jako funkcjonariusz publiczny komornik korzysta ze szczególnej ochrony nie tylko w zakresie znieważenia (art. 226 k.k.) lub naruszenia nietykalności cielesnej bądź czynnej napaści (art. 222, 223 k.k.), ale także w kwestii

wywierania wpływu na jego czynności urzędowe lub zmuszania go do przedsięwzięcia lub zaniechania takiej czynności (art. 224 k.k.). Takiej samej karze podlega także zmuszanie do przedsięwzięcia lub zaniechania czynności służbowej przez osobę przybraną komornikowi do pomocy (art. 224 §2 k.k.).

W trakcie rozmowy lub podczas dokonywania czynności egzekucyjnych nie należy utrudniać komornikowi ich dokonywania. Osoba, która zachowuje się niewłaściwie lub przeszkadza komornikowi w wykonywaniu obowiązków, może po bezskutecznym upomnieniu zostać wydalona z miejsca czynności (art. 764 k.p.c.). W przypadku niezastosowania się do wezwania do wydalenia z miejsca czynności komornik może ukarać taką osobę grzywną w wysokości do tysiąca złotych. W ostateczności komornik może również skorzystać z pomocy organów policji. Niewłaściwe zachowanie w toku postępowania egzekucyjnego może powodować, że dotkną nas poważne, a przecież możliwe do uniknięcia sankcje. Dłużnik w toku postępowania może sam pozbawić się możliwości osobistego w nim udziału (wydalenie). Może to także dotyczyć osób, które miały go w tych czynnościach wspierać czy mu pomagać. Brak uczestnictwa dłużnika w czynnościach może spowodować dodatkowe, trudne do przewidzenia konsekwencje – np. potrzebę ustanowienia dozoru, zabezpieczania czy odbioru rzeczy. Czynności takie niestety generują dodatkowe, znaczne koszty. W toku postępowania egzekucyjnego majątek dłużnika już ulega uszczupleniu, egzekucja samej należności wierzyciela już jest dużą uciążliwością. Należy się zastanowić, czy warto narażać się na dodatkowe koszty.

Trzeba zwrócić uwagę na jeszcze jedną ważną sprawę. Komornikowi na jego żądanie należy udzielać informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji (art. 761 k.p.c.). Nieuzasadniona odmowa udzielenia informacji lub świadome udzielanie informacji fałszywych może doprowadzić do nałożenia przez komornika kary w postaci grzywny do kwoty dwóch tysięcy złotych.

Postępowanie egzekucyjne jest wydarzeniem dosyć trudnym i sprzyjającym skrajnym emocjom, jednak dla dobra każdej ze stron tego postępowania należy pogodzić się z zaistniałą sytuacją i wziąć odpowiedzialność za czyny, które doprowadziły do takiego obrotu sprawy.

Rozmawiając z komornikiem, należy przede wszystkim skupić się na poszukiwaniu rozwiązań powstałego problemu. Nie ma jednego schematu prowadzenia egzekucji – po przedyskutowaniu wszelkich propozycji spłat możliwe jest znalezienie takiego rozwiązania, które usprawni całe postępowanie egzekucyjne, przy jednoczesnym ograniczeniu towarzyszących mu uciążliwości. Przykładowo, dla jednego dłużnika bardziej dogodnie będzie prowadzenie egzekucji z wynagrodzenia, dla drugiego – z ruchomości, a jeszcze innego – z wierzytelności. Po uwzględnieniu wniosków wierzyciela oraz obowiązujących przepisów prawnych, komornik dokonuje oceny propozycji dłużnika. Następnie zawiadamia go o zajętych stanowiskach, pouczając przy okazji o przysługujących mu środkach zaskarżenia.

Ostatnim, bardzo istotnym elementem, na który wypada zwrócić szczególną uwagę, jest to, że komornik nie udziela porad prawnych. Otrzymywanych od komornika pouczeń nie należy mylić z poradami prawnymi. Zgodnie z przepisami komornik powinien udzielić stronom i uczestnikom postępowania, występującym w sprawie bez adwokata, pouczeń co do czynności procesowych oraz pouczać ich o skutkach prawnych tych czynności i skutkach zaniedbań (art. 5 k.p.c. w zw. z art. 13 k.p.c.). Nie należy oczekiwać od komornika porad prawnych. Jak już wcześniej zaznaczono, wynika to z obowiązku prowadzenia postępowania w sposób obiektywny i bezstronny. Brak takich porad od komornika, mimo oczekiwań, wcale nie znaczy, że komornik stoi bardziej po stronie wierzyciela czy dłużnika.

4. Czy z komornikiem można negocjować?

Na tak postawione pytanie należy udzielić odpowiedzi przeczącej. Na podstawie złożonego wniosku egzekucyjnego wraz z dołączonym tytułem

wykonawczym komornik zobowiązany jest wszcząć i prowadzić egzekucję. Sposób i tryb, w jakim jest ona prowadzona, wynika ze złożonego przez wierzyciela wniosku i obowiązujących przepisów. W obecnym stanie prawnym komornik nie posiada

uprawnień do prowadzenia negocjacji z dłużnikiem. Ponieważ nie jest dysponentem dochodzonej należności, nie może podejmować decyzji o jej umorzeniu czy np. rozłożeniu spłaty na raty. Komornik jest także związany wnioskiem wierzyciela co do wskazanych sposobów egzekucji. Zatem i w tym zakresie nie może prowadzić negocjacji. Ma także obowiązek prowadzić postępowanie sprawnie i szybko. Nie znaczy to jednak, że z komornikiem nie ma o czym rozmawiać. Jak już wcześniej wspomniano, nie ma jednego schematu prowadzenia egzekucji. W toku postępowania egzekucyjnego jest możliwe składanie propozycji przez wierzyciela i dłużnika, które mogą je usprawnić lub ograniczyć jego uciążliwość. Odbywa się to jednak w ramach składanych wniosków przez strony i ich rozpatrywania przez komornika, a nie negocjacji.

II. IDZIEMY DO KOMORNIKA

Mariusz Markowski

1. Składamy wniosek egzekucyjny

Do wszczęcia egzekucji przez komornika konieczne jest złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji. Uprawnienie do złożenia takiego wniosku ma wierzyciel, a więc osoba, na rzecz której ma zostać spełnione świadczenie. Niekiedy na rzecz wierzyciela wniosek o wszczęcie egzekucji może zostać złożony przez prokuratora, Rzecznika Praw Obywatelskich, organizację pozarządową, inspektora pracy czy powiatowego (miejskiego) rzecznika konsumentów. Wniosek o wszczęcie egzekucji składa się na piśmie lub ustnie do protokołu w kancelarii komornika. Pisemny wniosek powinien zawierać następujące dane:

- oznaczenie komornika, do którego jest on składany;
- oznaczenie wierzyciela i dłużnika (imiona, nazwiska, miejsca zamieszkania i adresy, numery PESEL lub NIP, a w przypadku osoby prawnej numer z Krajowego Rejestru Sądowego);
- wskazanie świadczenia, które ma być wyegzekwowane;
- określenie sposobu przeprowadzenia egzekucji;
- podpis.

Do wniosku o wszczęcie egzekucji należy dołączyć tytuł wykonawczy w **oryginale**, ponieważ jego brak bezwzględnie uniemożliwia podjęcie jakichkolwiek czynności egzekucyjnych.

W celu ułatwienia napisania prawidłowego wniosku egzekucyjnego w wielu kancelariach komorniczych przygotowane są wzory, w których wypełnia się tylko wskazane rubryki. Często wzory wniosków można pobrać ze stron internetowych kancelarii. Wniosek egzekucyjny sporządzony na piśmie można wysłać drogą pocztową lub złożyć w kancelarii komornika.

Ustne zgłoszenie wniosku egzekucyjnego wierzyciel dokonuje w kancelarii komornika i zamieszcza je w protokole, który podpisuje wierzyciel oraz osoba, która go sporządziła.

We wniosku o wszczęcie egzekucji wierzyciel również musi wskazać świadczenie, które chce wyegzekwować oraz określić sposoby egzekucji. Składając wniosek o wszczęcie egzekucji należności alimentacyjnych, wierzyciel nie musi wskazywać sposobów egzekucji ani majątku dłużnika, z którego ma być ona prowadzona. Jednak podanie komornikowi znanych wierzycielowi składników majątku dłużnika przyspieszy postępowanie.

W 2016 r. nastąpią istotne zmiany dotyczące postępowania egzekucyjnego. Wierzyciel nie będzie miał obowiązku wskazywania sposobów egzekucji. Sam wniosek egzekucyjny umożliwiać będzie egzekucję ze wszystkich dopuszczalnych sposobów, za wyjątkiem nieruchomości. Komornik zastosuje sposób najmniej uciążliwy dla dłużnika. W sprawach, w których wierzyciel nie wskaże majątku pozwalającego na zaspokojenie świadczenia, komornik będzie wzywał dłużnika do złożenia wykazu majątku lub innych wyjaśnień niezbędnych do przeprowadzenia egzekucji. Taki wykaz dłużnik będzie składał przed komornikiem pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

W dalszej części niniejszego opracowania zostanie wyjaśnione znaczenie pojęć „sposoby egzekucji” oraz „tytuł wykonawczy”.

Wniosek egzekucyjny kieruje się do komornika sądowego. Co do zasady komornik działa na obszarze swego rewiru. Rewirem działalności komornika jest obszar właściwości danego sądu rejonowego. W rewirze komorniczym działa zwykle kilku komorników sądowych. Wybór, do którego należy złożyć wniosek egzekucyjny, należy do wierzyciela. Wierzycielowi przysługuje ponadto prawo wyboru komornika na terytorium całego kraju i wtedy komornik działa poza swoim rewirem. Nie wszyscy komornicy jednak mają prawo do prowadzenia spraw poza rewirem. Przed złożeniem wniosku egzekucyjnego do komornika należy sprawdzić, czy może on prowadzić postępowanie poza swoim rewirem.

Istotne jest złożenie wniosku egzekucyjnego „właściwemu” komornikowi, to jest takiemu, który ma uprawnienia do przeprowadzenia egzekucji. Najczęściej do przeprowadzenia egzekucji właściwy jest komornik, w rewirze którego dłużnik mieszka. W przypadku egzekucji z rzeczy ruchomych i nieruchomości właściwy jest komornik, w rewirze którego znajdują się te składniki majątku dłużnika. Wniosek o wszczęcie egzekucji należności alimentacyjnych można również złożyć do komornika, w rewirze którego mieszka wierzyciel.

Prawidłowe złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji wszczyna postępowanie egzekucyjne. Komornik przystępuje do egzekucji, a wierzyciel nazywany jest wierzycielem egzekwującym.

2. Co to jest tytuł wykonawczy?

Podstawą egzekucji sądowej jest tytuł wykonawczy. Tytuł wykonawczy wyznacza granice egzekucji, tj. wskazuje, kto może żądać wszczęcia egzekucji i przeciwko komu może ona być prowadzona oraz jakie świadczenie ma być spełnione.

Tytuł wykonawczy jest dokumentem zaopatrzonym w sądową klauzulę wykonalności, którego posiadanie uprawnia do wszczęcia egzekucji. Najczęściej jest to prawomocne lub natychmiast wykonalne **orzeczenie sądu (wyrok, postanowienie)** zasądzające świadczenie. Orzeczenie sądowe jest prawomocne, jeżeli nie przysługuje od niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia. Natychmiast wykonalne są orzeczenia określone przepisami wymienionego kodeksu (np. postanowienia) lub zaopatrzone przez sąd rygorem natychmiastowej wykonalności.

Tytułami egzekucyjnym są również **inne orzeczenia, ugody lub akty**, które z mocy przepisów prawa podlegają wykonaniu w drodze egzekucji, np. **akt notarialny**, w którym dłużnik poddał się egzekucji i zobowiązał do **zapłaty** kwoty pieniężnej lub **uiszczenia** określonej ilości innych rzeczy oznaczonych indywidualnie.

Aby wszystkie wskazane wyżej orzeczenia, ugody i akty stanowiły tytuł egzekucyjny, muszą zawierać treść nadającą się do wykonania. Po zaopatrzeniu ich przez sąd w klauzulę wykonalności, stają się tytułami wykonawczymi. Klauzula wykonalności jest urzędowym stwierdzeniem przez sąd, że obowiązek określony w tytule egzekucyjnym podlega

wykonaniu przy zastosowaniu przymusu. Wszystkie urzędy oraz osoby, których to dotyczy, mają obowiązek podporządkować się tytułowi wykonawczemu i udzielić wszelkiej pomocy do jego wykonania.

Wyjątkowo niektóre tytuły egzekucyjne podlegają egzekucji bez konieczności nadania im klauzuli wykonalności, np. postanowienie komornika o kosztach egzekucji.

3. Sposoby egzekucji, na czym polega i jak w praktyce wygląda sądowe postępowanie egzekucyjne

Wierzyciel posiadający tytuł wykonawczy uprawniony jest do żądania przeprowadzenia egzekucji ze wszystkich składników majątku dłużnika. Ma on zatem obecnie prawo i obowiązek wskazania, do jakich składników majątkowych komornik powinien skierować egzekucję. Są to właśnie **sposoby egzekucji**. Sposoby egzekucji świadczenia pieniężnego polegają na egzekucji z:

- ruchomości;
- wynagrodzenia za pracę;
- rachunków bankowych;
- wierzytelności;
- innych praw majątkowych (z dziedziny własności przemysłowej, udziałów w spółkach handlowych, papierów wartościowych, prawa do żądania działu majątku);
- nieruchomości.

Należy przy tym pamiętać, że wierzycielowi przysługuje prawo do wskazania kilku sposobów egzekucji, przy czym ma obowiązek zastosować sposób **najmniej uciążliwy** dla dłużnika.

Do września 2016 r. we wniosku o wszczęcie egzekucji wierzyciel powinien wskazać rzeczy i prawa, z których komornik ma przeprowadzić egzekucję. Po zmianie przepisów (wrzesień 2016 rok) wierzyciel

będzie mógł zlecić komornikowi poszukiwanie majątku dłużnika dopiero wtedy, gdy czynności z udziałem dłużnika (wykaz majątku) nie doprowadzą do ujawnienia majątku pozwalającego na zaspokojenie świadczenia.

Po ustaleniu majątku dłużnika komornik rozpoczyna właściwą egzekucję.

Do **egzekucji z ruchomości** przystępuje się przez jej zajęcie. Komornik może zająć rzecz ruchomą dłużnika znajdującą się w jego **władaniu**. Wyjątkowo zajęte mogą być rzeczy znajdujące się we władaniu innych osób, w tym wierzyciela. Zajęcie następuje poprzez wpisanie rzeczy do protokołu zajęcia. Komornik, kierując się swoją wiedzą i doświadczeniem życiowym, oznacza wartość każdej zajętej rzeczy. Może również w tym celu powołać biegłego, jeżeli zajdzie taka potrzeba, zwłaszcza gdy strony kwestionują wartość zajętych rzeczy określoną przez komornika.

Na każdej zajętej rzeczy komornik umieszcza znak zajęcia, tj. nakleja lub w inny sposób umieszcza w widocznym miejscu kartkę ze swoją pieczęcią. Zajęcie kończy się podpisaniem protokołu. Po ukończeniu zajęcia komornik najczęściej oddaje zajęte rzeczy pod dozór osoby, która nimi władała, ale może też powierzyć dozór innej osobie. Dozorca może być zmieniony także wtedy, jeżeli okaże się, że dozór jest sprawowany nieprawidłowo.

Po dokonaniu zajęcia ruchomości następuje ich sprzedaż, z zaznaczeniem, iż **od września 2016 roku sprzedaż zajętych ruchomości nie będzie mogła nastąpić wcześniej niż po upływie dwóch tygodni od dnia uprawnienia się zajęcia**.

Sprzedaż może nastąpić w drodze licytacji publicznej, z wolnej ręki lub w drodze sprzedaży komisowej. Najczęściej ruchomości sprzedawane są na licytacji publicznej, o której komornik publicznie obwieszcza, wskazując jej miejsce i czas. Cena wywołania na I licytacji wynosi $\frac{3}{4}$ wartości oszacowania. W przypadku konieczności wyznaczenia II licytacji cena wynosi $\frac{1}{2}$ wartości oszacowania.

Jeżeli stawia się licytanci, komornik przeprowadza przetarg i udziela przybicia osobie, która zaoferowała najwyższą cenę. Wierzyciel, zarówno po bezskutecznej I, jak i II licytacji, ma prawo przejąć zajętą rzecz na własność.

Od września 2016 r. będzie możliwa sprzedaż zajętych ruchomości w drodze licytacji elektronicznej. Taka sprzedaż będzie dokonywana na wniosek wierzyciela i za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Komornik będzie wyznaczał termin rozpoczęcia i zakończenia licytacji

elektronicznej w taki sposób, aby czas jej trwania wynosił co najmniej siedem dni. Natychmiast po zakończeniu licytacji elektronicznej komornik udzielać będzie przybicia osobie ofiarującej najwyższą cenę w chwili zakończenia licytacji elektronicznej. Przybicie będzie udzielane również w systemie teleinformatycznym.

4. Ile kosztuje postępowanie egzekucyjne?

Na wstępie trzeba wskazać, że koszty celowe związane z egzekucją ponosi dłużnik. To on nie wykonał dobrowolnie obowiązku określonego w tytule egzekucyjnym i wierzyciel został zmuszony do zainicjowania postępowania egzekucyjnego. Na koszty egzekucyjne składa się **opłata egzekucyjna** oraz **zwrot wydatków**. Do kosztów tych zalicza się również koszty zastępstwa prawnego wierzyciela, jeżeli reprezentuje go radca prawny lub adwokat.

Opłaty egzekucyjne dzielą się na opłaty stosunkowe (pobierane w zależności od wysokości egzekwowanego roszczenia) oraz opłaty stałe. **Za wszczęcie i prowadzenie postępowania egzekucyjnego wierzyciel nie uiszcza opłat stosunkowych z wyjątkiem sytuacji, gdy wniosek złożony do komornika był niecelowy** (np. dłużnik spełnił dobrowolnie świadczenie przed złożeniem wniosku). Wierzyciel może natomiast zostać wezwany przez komornika o uiszczenie **zaliczki na wydatki**, które powstaną w toku postępowania oraz opłatę od wniosku o poszukiwanie majątku, jeżeli nie wie, jakie składniki majątkowe przysługują dłużnikowi. Nieuiszczenie zaliczki na wydatki powoduje, że czynności, których koszt miał zostać pokryty z zaliczki, nie zostaną dokonane, a nieopłacony wniosek zlecający poszukiwanie majątku będzie zwrócony. Opłaty stosunkowe komornik ściąga bezpośrednio od dłużnika. Za niektóre czynności komornika pobierana jest opłata stała, którą uiszcza wierzyciel.

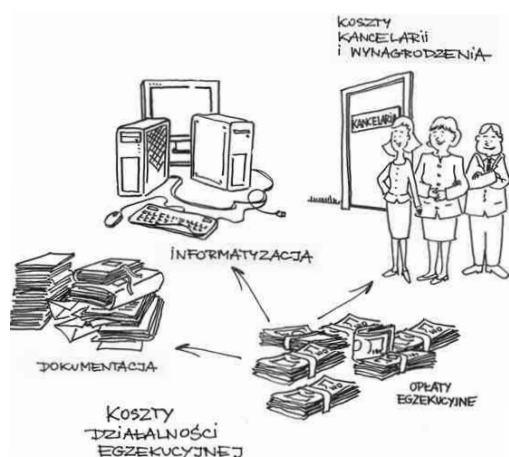

nie majątku, jeżeli nie wie, jakie składniki majątkowe przysługują dłużnikowi. Nieuiszczenie zaliczki na wydatki powoduje, że czynności, których koszt miał zostać pokryty z zaliczki, nie zostaną dokonane, a nieopłacony wniosek zlecający poszukiwanie majątku będzie zwrócony. Opłaty stosunkowe komornik ściąga bezpośrednio od dłużnika. Za niektóre czynności komornika pobierana jest opłata stała, którą uiszcza wierzyciel.

Należy przy tym podkreślić, że opłata egzekucyjna nie jest ani wynagrodzeniem komornika sądowego, ani ekwiwalentem za jego usługi. Opłata ta służy bowiem pokryciu kosztów działalności egzekucyjnej komornika, tj. kosztów organizacji i utrzymania kancelarii komorniczej.

Dodatkowo opłata egzekucyjna ma pełnić rolę sankcji, tak aby dłużnik czuł zobowiązanie do spłaty swoich należności przed egzekucją komorniczą.

Podstawowa stawka opłaty stosunkowej wynosi 15% wartości wyegzekwowanego świadczenia, przy czym nie mniej niż 330,83 zł. Przy egzekucji

z rachunków bankowych, wynagrodzenia za pracę, świadczenia emerytalno-rentowego, zasiłków i stypendiów opłata wynosi 8%, nie mniej jednak niż 165,42 zł. Opłatę stosunkową ściąga się od dłużnika wraz z wyegzekwowanym świadczeniem proporcjonalnie do jego wysokości.

Pierwsza część opłaty za poszukiwanie majątku dłużnika wynosi 66,17 zł. Natomiast cała opłata za to poszukiwanie – 5% szacunkowej wartości odnalezionego majątku.

Jak już wspomniano, komornikowi należy się również zwrot wydatków, które powstały w trakcie trwania postępowania egzekucyjnego. Wydatkami tymi są:

- wynagrodzenie biegłych;
- koszty ogłoszeń;
- koszty transportu specjalistycznego oraz przejazdów poza miejscowość, która jest siedzibą komornika;
- należności osób powołanych do udziału w czynnościach, np. dozorczy zajętych rzeczy;
- koszty doręczenia środków pieniężnych przez pocztę (porto) lub przelewem bankowym;
- koszty uzyskiwania informacji, np. zapytanie do ZUS kosztuje 40,47 zł, a zapytanie do Urzędu Skarbowego 45 zł;
- koszty doręczenia korespondencji.

Wydatki te w ostateczności obciążają dłużnika. Komornik może jednakże wezwać wierzyciela do ich zaliczkowego uiszczenia. Wierzyciel, który wybrał komornika spoza właściwego mu rewiru, ponosi koszty działania komornika poza terenem tego rewiru.

Niekiedy postępowanie egzekucyjne jest w całości lub w części bezskuteczne, wtedy wydatki poniesione przez komornika, które nie zostały pokryte z wyegzekwowanej części świadczenia, obciążają wierzyciela.

III. OGRANICZENIA PRZEDMIOTOWE EGZEKUCJI. JAKI MAJĄTEK NIE PODLEGA ZAJĘCIU PRZEZ KOMORNIKA SĄDOWEGO

Monika Janus

Wynagrodzenie za pracę

Zgodnie z kodeksem pracy wynagrodzenie za pracę podlega egzekucji w 1/2 części. Wolna od egzekucji jest przy tym kwota wynagrodzenia w wysokości minimalnego wynagrodzenia, które w 2015 r. wynosi 1750 zł brutto, co po potrąceniu składek ZUS i podatku dochodowego daje kwotę 1286,16 zł netto). Przy egzekucji alimentów można dokonać zajęcia 3/5 wynagrodzenia, przy czym nie ma tu zastosowania ochrona kwoty minimalnego wynagrodzenia.

Granice potrąceń

Wysokość potrąceń dłużników	
Rodzaje należności	Granice potrąceń
Sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych na zaspokojenie świadczeń alimentacyjnych	60% wynagrodzenia
Sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności innych niż świadczenia alimentacyjne	50% wynagrodzenia
Zbiegi potrąceń	
Zbieg egzekucji świadczeń alimentacyjnych oraz innych należności	60% wynagrodzenia
Zbieg egzekucji świadczeń alimentacyjnych oraz potrącenia zaliczek pieniężnych	60% wynagrodzenia
Zbieg egzekucji innych należności niż alimentacyjne oraz potrącenia zaliczek pieniężnych	50% wynagrodzenia

Kwoty, które należy pozostawić dłużnikowi

Wolna od potrąceń jest kwota wynagrodzenia za pracę w wysokości minimalnego wynagrodzenia, przysługującego pracownikom zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy, po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne oraz zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych, czyli minimalnego wynagrodzenia netto – przy potrącaniu sum egzekwowanych na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności innych niż świadczenia alimentacyjne.

Pamiętać należy, że podane kwoty dotyczą przeliczenia na jeden pełny etat, co oznacza, że jeżeli pracownik jest zatrudniony w niepełnym wymiarze czasu pracy – wymienione wyżej kwoty ulegają zmniejszeniu proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy.

Sama zaś kwota wolna od potrąceń może być różna dla poszczególnych pracowników. Jej wysokość zależy nie tylko od płacy minimalnej, ale również od tego, czy pracownik ma prawo do podstawowych – czy podwyższonych kosztów uzyskania przychodów (KUP) oraz tego, czy ma on prawo do zastosowania kwoty zmniejszającej podatek (PIT-2).

Kwoty wolne od potrąceń w 2015 roku

Rodzaj potrącanej należności	Podstawowe KUP z PIT-2	Podstawowe KUP bez PIT-2	Podwyższone KUP z PIT-2	Podwyższone KUP bez PIT-2
Świadczenia inne niż alimenty	1286,16 zł	1239,16 zł	1291,16 zł	1244,16 zł

Świadczenia emerytalne/rentowe

Zgodnie z ustawą o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych emerytury i renty podlegają w zasadzie egzekucji w 25%, w przypadku egzekucji alimentów – w 60%, a w przypadku egzekucji należności za pobyt w odpowiednim zakładzie – w 50%. Emerytury i renty wolne są od egzekucji i potrąceń w części odpowiadającej 50% kwoty najniższej emerytury lub renty, która od 1 marca 2015 r. – zależnie od rodzaju świadczenia – wynosi 880,45 zł (emerytura i renta z tytułu całkowitej

niezdolności do pracy) i 675, 13 zł (renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy).

Rachunki bankowe

Dłużnik, który posiada rachunek bankowy, powinien również liczyć się z możliwością, że egzekucja zostanie skierowana do tego składnika majątkowego. Zgodnie z przepisami prawa bankowego środki pieniężne znajdujące się na rachunkach oszczędnościowych, rachunkach oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz na rachunku terminowych lokat oszczędnościowych jednej osoby, niezależnie od liczby tych rachunków, nie podlegają egzekucji do wysokości trzykrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, czyli aktualnie do kwoty 12 642,42 zł. Wszelkie wpływy ponad tę kwotę podlegają zajęciu komorniczemu w całości. Wolne od potrąceń są środki pieniężne znajdujące się na rachunkach osób fizycznych, niebędących tzw. rachunkami „firmowymi”.

Od września 2016 r. sytuacja się zmieni, albowiem wprowadzone nowe rozwiązania prawne przewidują, iż wolnymi środkami będą – w każdym miesiącu kalendarzowym, w którym obowiązuje zajęcie – środki do wysokości 75% minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Inne należności

Niektóre dochody dłużnika całkowicie nie podlegają egzekucji. Należą do nich m.in. alimenty, świadczenia wypłacane w przypadku bezskuteczności alimentów, świadczenia rodzinne, dodatki rodzinne, pielęgnacyjne, porodowe, dla sierot zupełnych oraz świadczenia z pomocy społecznej.

Ruchomości

Należy pamiętać, że w przepisach nie są wskazane konkretne ruchomości niepodlegające zajęciu, a jedynie wskazówki czy grupy przedmiotów. Oznacza to, że wszystko zależy od okoliczności konkretnego przypadku, od stanu majątkowego dłużnika, charakteru wykonywanej pracy, a nawet jego sytuacji rodzinnej. Wybór ostateczny należy do komornika. Do ruchomości niepodlegających egzekucji należą według art.829 k.p.c.:

1. przedmioty wyposażenia domowego o podstawowym standardzie, czyli urządzenia domowe, rzeczy codziennego użytku, pościel, bielizna i ubranie codzienne, niezbędne dla dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków rodziny. Zająć można dla przykładu: sprzęt AGD, RTV posiadający wartość rynkowa, np. telewizor kolorowy, DVD, zestaw komputerowy, zestaw kina domowego, wartościowe ekspresy ciśnieniowe, pralkę, lodówkę, meble wartościowe, komplet wypoczynkowy, np. skórzany, obrazy, dzieła sztuki, przedmioty o wartości artystycznej, biżuteria, np. złota itp. – **zajmowane ruchomości muszą przedstawiać wartość handlową**;
2. zapasy żywności i opału niezbędne dla dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny na okres jednego miesiąca – **według uznania komornika, stosownie do okoliczności konkretnego przypadku**;
3. przedmioty niezbędne do nauki, papiery osobiste, odznaczenia i przedmioty służące do wykonywania praktyk religijnych – **nie można zająć** np.: przedmiotów kultu religijnego, obrazów świętych, ołtarzyków, figurek świętych, przedmiotów niezbędnych do nauki – np. książek, biurek służących do nauki (chyba, że w mieszkaniu jest kilka biurek służących jednej osobie, wtedy należy zostawić jedno wolne od zajęcia), papierów osobistych w postaci dokumentów, świadectw szkolnych, świadectw pracy, itp.;
4. rzeczy niezbędne do osobistej pracy zarobkowej (według uznania komornika) z wyłączeniem pojazdów mechanicznych – **zależy od charakteru pracy** i tak np. u szewca nie można zająć szpilarki, szydła i innego sprzętu służącego do naprawy czy wyrobu obuwia; u krawca – maszyny do szycia, sprzętu szwalniczego. W tym wypadku komornik kieruje się własną oceną, co nie oznacza dowolności. Ważne jest, aby przy zajęciu tego typu sprzętu informować komornika i składać oświadczenia do protokołu, iż dany sprzęt jest niezbędny do wykonywania osobistej pracy zarobkowej. Komornik takiej wiedzy może nie posiadać, bowiem nie wynika ona z akt sprawy, dlatego ważna jest współpraca dłużnika w tym zakresie;
5. podstawowe maszyny, narzędzia i urządzenia rolnicze w ilości niezbędnej do pracy w gospodarstwie rolnym, nawozy oraz środki ochrony roślin w ilości niezbędne w danym roku gospodarczym dla gospodarstwa rolnego.

IV. POZNAJ SWOJE PRAWA. NIE UCIEKAJ OD ODPOWIEDZIALNOŚCI

Maciej Kaczmarczyk

1. Obrona przed egzekucją

Postępowanie egzekucyjne nakłada na jego uczestników szereg obowiązków, nadaje im również określone uprawnienia, zmierzające do ochrony ich interesów. Najistotniejszymi gwarancjami proceduralnymi, które służą obronie przed nieuzasadnioną egzekucją, są powództwa określone w art. 840 i art. 841 k.p.c. Pozwalają one poddać ocenie sądu okoliczności wskazane przez osobę zainteresowaną ograniczeniem bądź całkowitym zakończeniem prowadzonej w stosunku do niej egzekucji.

Rozstrzygnięcie takiego powództwa na korzyść osoby zainteresowanej powoduje nie tylko ograniczenie bądź całkowite uchylenie wykonalności tytułu wykonawczego czy wyłączenia określonego składnika majątkowego spod zajęcia komorniczego, ale

również obciążenie wierzyciela dodatkowymi kosztami sądowymi, które ponosi strona przegrywająca proces.

Okoliczności pozwalające na skorzystanie z opisanych wyżej powództw powinny mieć uzasadnienie merytoryczne, tzn. znajdować oparcie w normach prawa cywilnego, w odróżnieniu od obrony formalnej, która zmierza do zapewnienia prawidłowego toku postępowania egzekucyjnego. Obroną merytoryczną będzie zatem np. powództwo dłużnika, który twierdzi, że egzekwowany dług uległ przedawnieniu albo został

zapłacony przed wszczęciem egzekucji. Natomiast obroną formalną będzie zarzut nieprawidłowego przeprowadzenia przez komornika określonej czynności, np. błędnego oznaczenia nieruchomości w obwieszczeniu o jej licytacji. Obrona merytoryczna służy podważeniu zasadności prowadzonej egzekucji w ogóle, formalna natomiast wzrusza określone czynności organu egzekucyjnego, nie ingerując w same podstawy wszczęcia i prowadzenia takiego postępowania. Zasadniczym środkiem obrony formalnej jest skarga na czynności komornika (art. 767 k.p.c.).

Uwaga! Uczestnicy postępowania egzekucyjnego często mylnie korzystają ze skargi na czynności komornika zamiast z powództw przeciwegzekucyjnych. Ogranicza to możliwość osiągnięcia przez nich pożądanego efektu. Sąd rozpoznaje wniesione środki odwoławcze stosownie do ich treści, zatem mylnie podjęte sposoby obrony pozostaną nieskuteczne.

Różnice w sposobach obrony merytorycznej		
Sposoby	Cel	Komu przysługuje
Powództwo opozycyjne	Ograniczenie/uchylenie całkowite wykonalności tytułu wykonawczego Uniemożliwienie prowadzenia egzekucji na podstawie dokumentu	Dłużnik
Ekscydencyjne	Zwolnienie określonego składnika spod zajęcia	Osoba trzecia, np. właściciel zajętej rzeczy

1.1. Obrona dłużnika

Dysponowanie przez wierzyciela tytułem wykonawczym nie oznacza, że dłużnik utracił wszelkie możliwości obrony przed prowadzoną egzekucją. Mogą przecież zaistnieć okoliczności, które ograniczają albo całkowicie wyłączają zasadność prowadzenia takiego postępowania. Do najczęstszych przyczyn wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego należą:

1. zapłata długu po wydaniu wierzycielowi tytułu wykonawczego;
2. kwestionowanie podstaw do obciążenia zobowiązaniem następcy prawnego dłużnika;
3. przedawnienie egzekwowanego roszczenia.

Przyznanie dłużnikowi takiej możliwości obrony wynika z zasady przyjętej w Kodeksie postępowania cywilnego, zgodnie z którą **komornik nie ma prawa do badania zasadności i wymagalności obowiązku określonego tytułem wykonawczym**, o czym mowa wyżej. Innymi słowy, obowiązkiem komornika jest wszczęcie egzekucji w każdym wypadku, w którym zażąda tego wierzyciel dysponujący określonym tytułem wykonawczym. Dopiero dłużnik, dowiedziawszy się o podjętych przeciwko niemu czynnościach egzekucyjnych, winien podjąć działania zmierzające do ochrony swoich praw. Możliwość pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego istnieje również wtedy, gdy egzekucja na jego podstawie nie została jeszcze wszczęta. Stronami takiego postępowania będą opisani w kwestionowanym tytule wykonawczym dłużnik (powód) i wierzyciel (pozwany).

Powództwo wytacza się przed sądem właściwym rzeczowo, w którego okręgu prowadzona jest egzekucja (co do zasady sąd miejsca zamieszkania dłużnika – powoda). Jeżeli egzekucji jeszcze nie wszczęto, powództwo takie wytacza się według przepisów o właściwości ogólnej, tzn. co do zasady do sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania pozwanego (tj. wierzyciela). Jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia (tzn. wysokości długu objętego tytułem wykonawczym, który podważa dłużnik) nie będzie przekraczać kwoty 75 tys. zł albo dotyczyć będzie roszczeń alimentacyjnych, właściwym do wniesienia powództwa będzie sąd rejonowy. W pozostałych przypadkach należy skierować roszczenie do właściwego miejscowo sądu okręgowego.

Z formalnego punktu widzenia powództwo opozycyjne nie różni się od standardowego powództwa wnoszonego do sądu i powinno spełniać wszelkie warunki przewidziane dla pism procesowych, tj.:

1. oznaczenie sądu, do którego pozew jest kierowany;
2. oznaczenie stron postępowania;
3. wskazanie przedmiotu sporu i jego wartości;
4. uzasadnienie roszczenia wraz z powołaniem dowodów;
5. inne wnioski procesowe (np. o rozpoznanie sprawy również pod nieobecność powoda);
6. podpis.

W pozwie tym należy oczywiście wskazać kwestionowany tytuł wykonawczy i zakres, w jakim powinien być on uchylony (w całości bądź w określonej części).

Uwaga! Należy przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie powód-dłużnik może zgłosić do czasu wytoczenia powództwa pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu.

W przypadku stwierdzenia określonych braków pozwu (np. brak podpisu) sąd wezwie o ich uzupełnienie w terminie tygodniowym. Kolejnym warunkiem nadania biegu złożonemu pozwowi jest jego opłacenie. Wysokość opłat sądowych reguluje ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2014 r., poz.1025 ze zm.).

Uwaga! Jeżeli powód (dłużnik) nie ma dostatecznych środków na poniesienie wspomnianej opłaty, może złożyć do sądu wniosek o zwolnienie go od tych kosztów.

Należy szczególnie pamiętać o tym, że samo wytoczenie opisywanego środka obrony przed egzekucją nie wywiera wpływu na jej przebieg. Oznacza to, że **do czasu zapadnięcia rozstrzygnięcia w sprawie komornik będzie mógł podejmować czynności egzekucyjne** zmierzające do wyegzekwowania całości długu. Aby uchronić się przed ewentualną szkodą, mogącą zaistnieć w związku z nadal prowadzoną egzekucją, należy złożyć **wniosek o zabezpieczenie powództwa przeciwegzekucyjnego**. W takiej sytuacji sąd, oceniając wagę argumentów powołanych na uzasadnienie takiego wniosku, może **zawiesić prowadzoną egzekucję** do czasu wydania ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego.

W efekcie skutecznie złożonego powództwa sąd orzeka o pozbawieniu w całości lub w części wykonalności tytułu wykonawczego. Oznacza to bezzasadność prowadzenia egzekucji w tym zakresie i stanowi podstawę do jej umorzenia.

Uwaga! Aby na tej podstawie nastąpiło umorzenie egzekucji, należy złożyć stosowny wniosek do komornika ze wskazaniem prawomocnego wyroku uchylającego wykonalność tytułu wykonawczego. Komornik nie umorzy w takich wypadkach postępowania z urzędu. Nie jest on informowany przez żaden inny organ (np. sąd) o istnieniu podstaw do umorzenia egzekucji.

Jak wspomniano wcześniej, strona, która przegrała przed sądem proces przeciwegzekucyjny, ponosi jego koszty. Również koszty egzekucji

prowadzonej przez komornika będą obciążać dłużnika tylko wtedy, gdy jej wszczęcie było celowe.

1.2. Obrona małżonka dłużnika

Jeżeli dłużnik pozostaje w związku małżeńskim, wierzyciel może domagać się nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności również przeciwko małżonkowi dłużnika, **jeżeli egzekwowane zobowiązanie powstało za zgodą tego małżonka**. Egzekucja może być skierowana wówczas również do składników objętych małżeńską wspólnością majątkową (tj. nabytych w trakcie trwania małżeństwa art. 30 i art. 33 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego). Natomiast wierzyciel dysponujący klauzulą wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika nie może prowadzić egzekucji z jego majątku osobistego.

Uwaga! Należy odróżnić solidarną odpowiedzialność małżonków za dług (gdy egzekucja może być skierowana całościowo do ich majątków osobistych i do majątku wspólnego) od odpowiedzialności małżonka dłużnika z jej ograniczeniem tylko do majątku wspólnego (patrz art. 787, art. 787¹ k.p.c.).

W związku z takim ukształtowaniem współodpowiedzialności małżonka dłużnika za jego zobowiązania, małżonkowi dłużnika przysługuje stosowny środek obrony przeciwegzekucyjnej (art. 840 §1 pkt 3 i art. 840¹ k.p.c.). W jego ramach może on podnosić wszelkie zarzuty, zmierzające do wykazania, że egzekwowane świadczenie nie należy się wierzycielowi. Może również podnosić zarzuty, z których dłużnik nie mógł wcześniej skorzystać. Może wreszcie podnosić bezzasadność obciążenia go długiem, uzasadnioną stosunkami majątkowymi, w jakich pozostaje ze swoim małżonkiem (dłużnikiem). Wśród takich szczególnych „małżeńskich” zarzutów można wskazać:

1. pozostawanie w chwili zaciągania zobowiązania w ustroju rozdzielności majątkowej, o czym wierzyciel wiedział (patrz art. 47¹ Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego);
2. brak zgody współmałżonka na zaciągnięcie zobowiązania;
3. ustanie małżeństwa przed nadaniem klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika;
4. zobowiązanie nie powstało w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa, wchodzącego w skład majątku wspólnego małżonków.

Sposób i forma wnoszenia powództwa przeciwegzekucyjnego przez małżonka dłużnika nie różni się od tej opisanej wcześniej, przewidzianej dla innych powództw przeciwegzekucyjnych.

1.3. Obrona osoby trzeciej

Niekorzystnymi skutkami działań komornika mogą zostać dotknięte również osoby postronne (osoby trzecie). Ma to szczególnie miejsce wówczas, gdy dłużnik pozostaje w posiadaniu przedmiotów, które stanowią własność kogoś innego. **Podejmując czynności, komornik winien zająć wszystko, co pozostaje we władaniu dłużnika.** Komornik nie ma uprawnień do badania, który z posiadanych przez dłużnika przedmiotów stanowi jego własność, a czym dysponuje, np. z tytułu użyczenia. Zasady prawa cywilnego nakazują przyjmować, że to, co znajduje się w posiadaniu (władaniu) dłużnika, stanowi równocześnie jego własność (art. 336, art. 339, art. 341 Kodeksu cywilnego). Odmienna sytuacja (tzn. że rzeczy stwierdzone w posiadaniu dłużnika jednak do niego nie należą) wymaga wyjaśnienia przed sądem. Służy do tego powództwo ekscydencyjne (interwencyjne) o zwolnienie zajętego przedmiotu od egzekucji, przewidziane w art. 841 k.p.c.

Kontrowersyjne sytuacje związane z naruszeniem praw osób trzecich w związku z prowadzoną egzekucją znajdują jednak w większości uzasadnienie prawne i faktyczne. Załóżmy, że dłużnik nosi na palcu złoty sygnet i porusza się drogim samochodem. Podnosi jednocześnie, że sygnet należy do jego kolegi, a ten mu go tylko użyczył, samochód natomiast jest w leasingu. Komornik nie ma uprawnień i kompetencji do ustalenia, czy przytoczone przez dłużnika okoliczności są prawdziwe. Może bowiem się zdarzyć, że umowa leasingu operacyjnego wygasła, a dłużnik nie przerejestrował jeszcze pojazdu wykupionego przed kilkoma miesiącami od firmy leasingowej. Może być także tak, że oświadczenie kolegi co do prawa własności noszonego przez dłużnika sygnetu jest po prostu fałszywe. W każdej z powyższych sytuacji **komornik winien dokonać zajęcia, a dłużnik wskazać osobę, której do zajętego przedmiotu służą określone uprawnienia** (w tym wypadku kolega i firma leasingowa). Komornik wówczas zawiadamia te podmioty o dokonanym zajęciu. Przysługuje im wówczas prawo do żądania zwolnienia zajętych rzeczy spod egzekucji.

Uprawnienie do wniesienia powództwa przysługuje tylko osobom **trzecim**, nie może z niego korzystać dłużnik. Do skutecznego wniesienia tego powództwa został zastrzeżony **termin miesięczny** od momentu powzięcia wiadomości o dokonanym naruszeniu uprawnień powoda do rzeczy (tj. zajęciu komorniczym). Powództwo wytacza się przeciwko wierzycielowi, a jeżeli dłużnik zaprzecza prawom osoby trzeciej (np. poddaje w wątpliwość jej prawo własności do zajętych przedmiotów), również on winien zostać pozwany. Sądem właściwym do wniesienia takiego powództwa będzie sąd miejsca zamieszkania pozwanego (wierzyciela, względnie dłużnika). Z uwagi na wartość przedmiotu sporu (zajętego przedmiotu) rzeczowo właściwy będzie albo sąd rejonowy (do kwoty 75 tys. zł) albo okręgowy. Pozew winien spełniać wszelkie warunki pisma procesowego oraz zostać opłacony.

Również w tym wypadku samo **wytoczenie powództwa nie powoduje wstrzymania biegu egzekucji z zajętych rzeczy**. Podobnie jednak jak ma to miejsce przy powództwie opozycyjnym, istnieje możliwość **zabezpieczenia roszczenia poprzez zawieszenie postępowania komorniczego** do czasu rozstrzygnięcia w sprawie o wyłączenie spod egzekucji.

W wyniku złożenia takiego powództwa sąd może udzielić ochrony prawom osoby trzeciej i zwolnić spod egzekucji wskazany przez nią w pozwie przedmiot.

Uwaga! Przed wszczęciem omawianego powództwa osoba trzecia powinna wezwać wierzyciela do dobrowolnego odstąpienia od egzekucji z zajętego przedmiotu. Często się zdarza, że należycie uzasadnione wezwanie odnosi swój bezpośredni skutek. Pozwala to na uniknięcie prowadzenia sporu przed sądem, związanych z nim kosztów i innych niedogodności.

V. SKARGA NA CZYNNOŚCI KOMORNIKA

Monika Janus

I. Skarga na czynności komornika

Komornik, jak już wcześniej wspomniano, jest funkcjonariuszem publicznym, którego podstawowym zadaniem jest prowadzenie egzekucji. Wszelkich czynności związanych z egzekucją dokonuje w zasadzie samodzielnie. Samodzielnie też podejmuje decyzje i za nie odpowiada. Oczywiście musi to robić w sposób przewidziany przepisami prawa. Może się jednak okazać, że zaistnieją uzasadnione wątpliwości co do słuszności decyzji podjętych przez komornika. W takiej sytuacji, kiedy w pracy komornika zdarzają się pomyłki lub naruszenia przepisów, dłużnikowi i wierzycielowi, a także innym osobom służą odpowiednie środki prawne, spośród których podstawowym jest skarga na czynności komornika.

UWAGA! Od 8 września 2016 roku będą obowiązywały nowe zasady dotyczące skarg!

SKARGA NA CZYNNOŚCI KOMORNIKA

Kiedy przysługuje?	Na działanie – na dokonanie nieprawidłowo czynności, na naruszenie przepisów prawnych,
	Na zaniechanie – kiedy komornik jest obowiązany dokonać czy podjąć wskazaną w ustawie czynność, a jej nie dokonuje (np. nie wyznacza licytacji, pomimo że wszelkie czynności poprzedzające się uprawomocniły, czy nie kończy postępowania egzekucyjnego, pomimo że dłużnik spłacił należność). Zaniechanie to nie jest to samo, co bezczynność.

Na jakie czynności przysługuje?	* – wg stanu prawnego obowiązującego do 08.09.2016 r. skarga przysługuje na wszystkie czynności komornika; * – wg stanu prawnego obowiązującego po 08.09.2016 r. skarga przysługuje na wszystkie czynności komornika, z wyjątkiem: 1. zarządzenia komornika o wezwaniu do usunięcia braków pisma; 2. zawiadomienia o terminie czynności; 3. uiszczenia przez komornika podatku od towarów i usług.
Kto może wnieść?	Wierzyciel, dłużnik, małżonek dłużnika, ale też uczestnicy postępowania i każda inna osoba, której prawa zostały przez czynność lub zaniechanie komornika naruszone bądź zagrożone (np. świadkowie czynności powołani przez komornika, biegli, osoby przybrane do udziału w czynnościach). Skargę może złożyć także prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich, organizacje pozarządowe dopuszczone do udziału w postępowaniu sądowym.
Termin do wniesienia skargi	Skargę na dokonaną czynność wnosi się w terminie tygodniowym: – od dnia dokonania czynności, gdy skarżący był obecny przy czynności o jej terminie zawiadomiony lub – od dnia zawiadomienia o dokonaniu czynności strony albo osoby, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone lub – od dnia powzięcia wiadomości przez skarżącego o dokonanej czynności. Skargę na zaniechanie przez komornika dokonania czynności wnosi się w terminie tygodniowym od dnia, w którym skarżący dowiedział się, że czynność miała być dokonana.
Tryb	* wg stanu prawnego obowiązującego do 8.09.2016 r. – skargę co do zasady wnosi się do sądu rejonowego, w którego rejonie ma siedzibę kancelaria komornika, którego czynność dotyczy. Jeżeli do prowadzenia egzekucji został wybrany komornik, skargę wnosi się do sądu, który byłby właściwy według ogólnych zasad. * wg stanu prawnego obowiązującego po 8.09.2016 r. – skargę należy wnieść bezpośrednio do komornika, który dokonał zaskarżonej czynności lub zaniechał jej dokonania. Komornik w terminie trzech dni od dnia otrzymania skargi sporządza uzasadnienie zaskarżonej czynności czy przyczyn jej zaniechania i przekazuje dokumenty do właściwego sądu. Komornik może przyznać rację skarżącemu i uwzględnić skargę, o czym zawiadomi skarżącego oraz zainteresowanych. Wówczas sąd nie będzie rozpoznawał skargi, cały proces zostanie zakończony u komornika.

Forma skargi	Skargę należy wnieść na piśmie, ze wszystkimi elementami, jakie powinno zawierać pismo procesowe. W piśmie tym należy: - dokładnie określić zaskarżoną czynność lub czynność zaniechaną; - uzasadnić swoje stanowisko (można przytaczać i załączać dowody na poparcie swych argumentów) oraz zgłosić stosowny wniosek (uwagi poniżej); - wskazać sygnaturę akt sprawy komorniczej; - określić osobę dłużnika i wierzyciela z podaniem ich adresów; - określić, kto wnosi skargę oraz złożyć podpis pod nią; - dołączyć stosowną liczbę odpisów skargi w takiej liczbie egzemplarzy, czyli dla wierzyciela, dłużnika i komornika; - dołączyć dowód uiszczenia opłaty, ponieważ skarga podlega opłacie stałej w wysokości 100 zł; - wymienić załączniki dołączone do skargi.
Jakie powinno być żądanie skarżącego?	W skardze należy wskazać, o co wnosi skarżący: - uchylenie zaskarżonej czynności; - zmiana zaskarżonej czynności; - żądanie dokonania czynności, w przypadku zaniechania.

Warto pamiętać, że samo wniesienie skargi nie wstrzymuje postępowania egzekucyjnego ani wykonania zaskarżonej czynności. Co do zasady postępowanie egzekucyjne, pomimo złożenia skargi, dalej się toczy, a komornik ma prawo dokonywać czynności, chyba że sąd postanowieniem zawiesi postępowanie lub wstrzyma dokonanie czynności.

SĄD ROZPOZNAJĄC SKARGĘ, MOŻE JĄ:

- **odrzuć**, jeżeli została wniesiona po terminie lub nie została opłacona, lub z innych przyczyn jest niedopuszczalna albo skarżący nie uzupełnił braków formalnych na wezwanie sądu w określonym przez sąd terminie;
- **oddalić**, jeżeli jest niezasadna i okaże się, że czynności komornika były dokonane prawidłowo, zgodnie z przepisami;
- **uwzględnić** i uchylić czynność komorniczą lub ją zmienić albo też nakazać komornikowi dokonanie danej czynności; sąd w tym przypadku przyznaje rację skarżącemu.

VI. ROLA PRACODAWCY. ZASADY POTRĄCANIA WYNAGRODZEŃ I WIERZYTELNOŚCI CYWILNOPRAWNYCH. OBOWIĄZKI CIĄŻĄCE NA PRACODAWCY

Monika Janus

1. Kiedy i w jakich przypadkach stosuje się przepisy o egzekucji z wynagrodzenia za pracę?

Egzekucja z wynagrodzenia za pracę jest jednym z najczęściej stosowanych sposobów egzekucji. Jest efektywna, szybka i sprawna oraz mało kosztowna. Dlatego wierzyciele chętnie wybierają ten sposób, wnioskując o zajęcie wynagrodzenia dłużnika. Jednocześnie ten rodzaj zajęcia komorniczego rodzi wiele problemów i wątpliwości.

W naszym kraju mamy do czynienia z różnymi formami zatrudnienia. Pracę wykonuje się nie tylko na podstawie umowy o pracę, ale również na podstawie wszelkiego rodzaju elastycznych form zatrudnienia, czyli umów cywilnoprawnych (np. umowy zlecenie czy umowy o dzieło) oraz na podstawie tzw. samozatrudnienia.

Bardzo ważne jest – zarówno z punktu widzenia pracownika, jak i pracodawcy – ustalenie, kiedy i w jakich przypadkach stosuje się przepisy o egzekucji z wynagrodzenia za pracę. Czy dotyczą one świadczeń ściśle pracowniczych regulowanych w kodeksie pracy, czy obejmują również inne, swobodniejsze formy zatrudnienia. Jest to istotne z punktu widzenia konsekwencji prawnych i wysokości potrąceń egzekucyjnych z wynagrodzenia.

Okazuje się, że przepisy o ograniczeniach egzekucji obejmują **pojęciem wynagrodzenia za pracę** nie tylko wynagrodzenie w rozumieniu prawa pracy, związane ze stosunkiem pracy, lecz także wszelkie inne świadczenia powtarzające się, których celem jest zapewnienie utrzymania, np. wynagrodzenie za pracę zlecone oraz nagrody i premie należne

dłużnikowi za okres jego zatrudnienia, jak również związane ze stosunkiem pracy zyski lub udziały w funduszach zakładowym oraz wszelkich innych funduszach, pozostających w związku ze stosunkiem pracy. Dotyczy to również wynagrodzenia pracowników zatrudnionych na podstawie elastycznych form zatrudnienia czy umów śmieciowych.

Tak więc jeżeli dłużnik zatrudniony jest na podstawie umowy cywilnoprawnej, np. zlecenia i z uwagi na okres obowiązywania umowy wynagrodzenie to spełnia wymóg świadczenia powtarzającego się (bo umowa jest np. podpisywana regularnie co miesiąc) oraz wymóg świadczenia zapewniającego utrzymanie, wówczas pracodawca przy dokonywaniu potrąceń powinien stosować zasady, jakie przewidziane są dla wynagrodzenia za pracę w rozumieniu kodeksu pracy, czyli:

- 50% wynagrodzenia przy zachowaniu kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę;
- 60% wynagrodzenia bez ograniczeń w egzekucji alimentów.

ZASADY

Wszczęcie egzekucji z wynagrodzenia za pracę nie oznacza przejęcia przez komornika kontroli nad wynagrodzeniem. Komornik przystępuje do tej egzekucji przez zajęcie wynagrodzenia, co oznacza, że wysyła odpowiednie zawiadomienie do pracodawcy, a jego odpis do dłużnika i wierzyciela. Dla pracodawcy doręczenie pisma o zajęciu wynagrodzenia rodzi pewne obowiązki i konsekwencje ich nieprzestrzegania zarówno w sferze cywilnoprawnej, jak i karnoprawnej. **Od momentu otrzymania zajęcia to pracodawca odpowiada za obliczanie potrąceń, ich dokonanie zgodnie z obowiązującymi przepisami i zakaz wypłaty całej kwoty dłużnikowi.**

OBOWIĄZKI ZWIĄZANE Z ZAJĘCIEM WYNAGRODZENIA DLA DŁUŻNIKA

Komornik zawiadamia pisemnie dłużnika, że do wysokości egzekwowanego świadczenia i aż do pełnego pokrycia długu **nie wolno mu odbierać wynagrodzenia** poza częścią wolną od zajęcia ani rozporządzać nim w żaden inny sposób. Obowiązkiem dłużnika, który zmienił miejsce zatrudnienia, jest niezwłoczne powiadomienie komornika o tym fakcie.

DŁUŻNIKU, PAMIĘTAJ!

Jeżeli nie poinformowałeś komornika o zmianie pracodawcy, komornik wymierzy Ci grzywnę w wysokości do dwóch tysięcy złotych.

Obowiązki pracodawcy wobec komornika związane z zajęciem wynagrodzenia

1. **zaniechanie wypłat wynagrodzenia dłużnikowi (pracownikowi).** Komornik pisemnie wzywa pracodawcę, aby w granicach określonych w przepisach (patrz tabela) **nie wypłacał dłużnikowi** poza częścią wolną od zajęcia żadnego wynagrodzenia;
2. **przekazywanie zajętego wynagrodzenia bezpośrednio wierzycielowi** egzekwującemu, zawiadamiając komornika o pierwszej wypłacie, albo
3. **przekazywanie zajętego wynagrodzenia bezpośrednio komornikowi** w przypadku, gdy dłużnik ma wiele spraw egzekucyjnych lub gdy komornik tak zarządzi;
4. **złożenie komornikowi zestawienia z historią wypłat dłużnika** za okres ostatnich trzech miesięcy, za każdy miesiąc oddzielnie. To zestawienie powinno zawierać wysokość wynagrodzenia dłużnika za pracę oraz oddzielnie jego dochodu z wszelkich innych tytułów;
5. **podanie i wskazanie wysokości kwoty i daty przekazania zajętej części wynagrodzenia wierzycielowi/komornikowi.**

Należy pamiętać, że dane, o których mowa wyżej, uzyskane przez komornika od pracodawcy pozwolą mu na kontrolę poprawności dokonywanych potrąceń.

W sytuacji, gdy istnieją jakiegokolwiek przeszkody (np. istniejący spór dotyczący wynagrodzenia czy jego wysokości) do wypłacenia wynagrodzenia, pracodawca ma obowiązek:

1. **niezwłocznego poinformowania komornika o rodzaju przeszkód,** a w szczególności podania, czy inne osoby roszczą sobie prawa, czy i w jakim sądzie toczy się sprawa o zajęte wynagrodzenie i czy oraz o jakie roszczenia została skierowana do zajętego wynagrodzenia egzekucja przez innych wierzycieli. Wykonanie tego obowiązku pozwala na skontrolowanie przez komornika, czy podane przez pracodawcę w oświadczeniu przeszkody uzasadniają odmowę wypłacenia wynagrodzenia za pracę;

2. obowiązki wynikające przy zbiegach egzekucji administracyjnych i sądowych.

WAŻNE! Od 8 września 2016 roku nastąpi zmiana przepisów w zakresie dotyczącym zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej.

Według nowych przepisów, gdy nastąpi zbieg egzekucji sądowej i administracyjnej (np. wynagrodzenie zostanie zajęte przez komornika i dodatkowo przez Dyrektora ZUS czy Naczelnika Urzędu Skarbowego lub Prezydenta/Burmistrza/Wójta), w przypadku, gdy wynagrodzenie nie wystarcza na pokrycie wszystkich zobowiązań, pracodawca dokonuje wypłat zajętego wynagrodzenia na rzecz organu egzekucyjnego, który pierwszy dokonał zajęcia, a gdy jest to niemożliwe do ustalenia – na rzecz organu, który dokonał zajęcia na poczet należności w wyższej kwocie.

O zbiegu oraz sposobie postępowania pracodawca niezwłocznie zawiadamia komornika oraz urząd administracyjny, wskazując datę doręczenia zawiadomień o zajęciach dokonanych przez te organy i wysokości należności dłużnika na rzecz każdego organu;

3. obowiązkiem pracodawcy jest **czuwanie nad całym przebiegiem trwania zajęcia i niezwłoczne zawiadomienie komornika oraz wierzyciela o każdej zmianie okoliczności wymienionych wyżej**. Dotyczy to też przejścia dłużnika do innego zakładu pracy lub rozwiązania z nim umowy.

Pamiętać należy, że zajęcie obowiązuje nadal, choćby po zajęciu wynagrodzenia nawiązano z dłużnikiem nowy stosunek pracy lub zlecenia albo zakład pracy przeszedł na inną osobę, jeżeli osoba ta o zajęciu wiedziała.

W związku z tym pracodawca musi bezwzględnie pamiętać, aby:

- w razie rozwiązania stosunku pracy z dłużnikiem uczynić stosowną wzmiankę na świadectwie pracy o dokonanych zajęciach należności, wymienić komornika, który zajął należność, numer sprawy egzekucyjnej oraz wysokość potrąconych już kwot;
- w razie rozwiązania stosunku pracy z dłużnikiem, jeżeli nowy pracodawca jest znany dotychczasowemu,

należy niezwłocznie przesyłać do nowego zakładu pracy wszystkie dokumenty komornika dotyczące zajęcia;

- w obu przypadkach należy powiadomić o powyższych faktach komornika.

Obowiązkiem nowego pracodawcy, który ma wiedzę o zajęciu (np. ze świadectwa pracy), jest:

1. niezwłoczne zawiadomienie komornika o zatrudnieniu dłużnika;
2. stosowanie reguł przy zbiegu egzekucji sądowych, czyli postępowanie w sytuacji, gdy dwóch lub więcej komorników dokona zajęcia tego samego wynagrodzenia;
3. stosowanie przepisów o ochronie wynagrodzenia za pracę;

Należy zaznaczyć, że wynagrodzenie za pracę korzysta ze szczególnej ochrony ustawowej, co oznacza, że nie może być ono niższe niż przewidują to przepisy (w 2015 roku kwota 1286,16 zł netto). Pracownik nie może się zrzec wynagrodzenia za pracę, a pracodawca musi ściśle przestrzegać terminów, formy i sposobu jego wypłaty. Nie wolno pomniejszać poborów pracownika, chyba że takie prawo lub obowiązek wynikają z przepisów prawa pracy.

PRACODAWCO, PAMIĘTAJ!

Jeżeli nie wykonałeś wyżej wymienionych obowiązków, komornik wymierzy Ci grzywnę w wysokości do dwóch tysięcy złotych. Grzywna może być powtórzona, jeżeli nadal będziesz się uchylać od wykonania tych czynności.

Jeżeli nie zastosowałeś się do wezwania komornika lub w inny sposób naruszyłeś obowiązki wynikające z zajęcia bądź złożyłeś oświadczenie komornikowi niezgodne z prawdą albo dokonałeś wypłaty zajętej części wynagrodzenia dłużnikowi, odpowiadasz za wyrządzoną przez to szkodę wierzycielowi.

VII. EGZEKUCJA ALIMENTÓW

Marcin Borek

1. Pojęcie alimentów i obowiązku alimentacyjnego

Obowiązek alimentacyjny, czyli obowiązek dostarczania środków utrzymania, a także środków wychowania obciąża krewnych w linii prostej, tj. wnuki, dzieci, rodziców, dziadków oraz rodzeństwo.

Źródłem obowiązku alimentacyjnego może być małżeństwo, rodzeństwo, pokrewieństwo w linii prostej, powinowactwo, stosunek przysposobienia oraz urodzenie się dziecka pozamałżeńskiego. Jeżeli uprawniony do alimentów znajdzie się w niedostatku, osoby te będą zobowiązane zapewnić mu środki do zaspokojenia jego bieżących potrzeb. Te potrzeby muszą być usprawiedliwione, tj. takie, które zapewnią mu odpowiedni do jego wieku i uzdolnień prawidłowy rozwój fizyczny i duchowy. W tym miejscu należy zaznaczyć, że osiągnięcie przez uprawnionego pełnoletniości nie wyłącza obowiązku alimentacyjnego.

Alimenty są świadczeniem okresowym, wypłacanym sukcesywnie w określonych odstępach czasu lub ratalnie. Najczęściej świadczenia alimentacyjne mają postać świadczeń pieniężnych, ale mogą być to również świadczenia w naturze.

Egzekucja świadczeń alimentacyjnych obejmuje również renty o charakterze alimentacyjnym, do których zaliczymy rentę otrzymaną w następstwie:

- szkody na osobie, w wyniku której doszło po stronie poszkodowanego do całkowitej lub częściowej utraty zdolności do pracy zarobkowej;

- szkody majątkowej wynikającej ze śmierci, tj. takiej sytuacji, gdy w następstwie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć osoby zobowiązanej do alimentów;
- dwie strony mogą również umówić się między sobą, że jedna ze stron zobowiązuje się względem drugiej do określonych świadczeń w pieniądzu lub rzeczach oznaczonych co do gatunku, tj. tzw. umowa renty.

2. Zasady prowadzenia egzekucji w sprawach alimentacyjnych

Wiemy już, co kryje się pod pojęciem alimentów. Wiemy również ze wcześniejszych rozdziałów poradnika, co to jest tytuł egzekucyjny i czym się różni od tytułu wykonawczego.

Możemy zatem prześledzić kolejne kroki uprawnionego, który posiada tytuł wykonawczy, w którym zasądzone zostały na jego rzecz świadczenia alimentacyjne. Jeżeli świadczenie to nie będzie dobrowolnie realizowane, niezbędnym stanie się skierowanie sprawy do komornika sądowego celem przymusowego wykonania obowiązku.

Wierzyciel może udać się w tym celu do najbliższego komornika sądowego, tj. w miejscu swojego zamieszkania. To udogodnienie przyznane przez ustawodawcę wierzycielowi w zasadniczy sposób wpływa na dynamikę postępowania egzekucyjnego. Wierzyciel bowiem nie musi szukać właściwego komornika ze względu na miejsce zamieszkania dłużnika (pobytu), które w wielu przypadkach w ogóle nie jest mu znane. Komornik, któremu sprawa została powierzona, dokona stosownych zapytań w zakresie miejsca zameldowania lub pobytu dłużnika, a w przypadku bezskuteczności tych działań zwróci się o pomoc do organów ścigania.

Wierzyciel składając komornikowi tytuł wykonawczy uprawniający do egzekucji świadczeń alimentacyjnych, będzie musiał wypełnić wniosek egzekucyjny, w którym wskaże wszystkie informacje, jakie posiada o dłużniku.

Jak w praktyce wygląda prowadzenie egzekucji alimentów przez komornika z majątku dłużnika, szczególnie w sytuacji, gdy wierzyciel nie posiada informacji o jego stanie majątkowym?

Na tak postawione pytanie odpowiedź znajdziemy w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego, według których komornik obowiązany jest z urzędu przeprowadzić dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika oraz jego miejsca zamieszkania. Dochodzenie to powinno być przeprowadzone okresowo w odstępach nie dłuższych niż 6 miesięcy. Jak widzimy zatem, w egzekucji alimentów czynności egzekucyjne w dużym zakresie podejmuje komornik z urzędu.

Kolejnym udogodnieniem dla wierzyciela alimentacyjnego jest brak opłat ponoszonych przy wszczęciu i prowadzeniu postępowania egzekucyjnego. Zasadą jest, że strona wszczynająca postępowanie egzekucyjne musi zapłacić określoną kwotę pieniędzy na wydatki związane z tym postępowaniem, np. za dojazd komornika do miejsca pobytu dłużnika czy wydatki na korespondencję. W przypadku egzekucji alimentów tego rodzaju wydatki komornika pokrywa tymczasowo prezes sądu rejonowego, przy którym działa komornik prowadzący sprawę alimentacyjną.

Uprawnionym do złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji w alimentach oprócz wierzyciela jest także prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich, a także organizacja pozarządowa, która takie działania ma określone w zakresie swoich zadań statutowych. Zgodnie z obowiązującym prawem w sprawach, w których zasądzono alimenty, egzekucja może być wszczęta z urzędu na żądanie sądu pierwszej instancji, który sprawę rozpoznawał.

Należy podkreślić, że w celu przymusowej realizacji obowiązku alimentacyjnego określonego w wyroku nie trzeba kierować się do komornika sądowego. Jeżeli wierzycielowi znane jest miejsce pracy dłużnika, może on bezpośrednio zwrócić się do pracodawcy, aby dokonywał on potrąceń z wynagrodzenia dłużnika. Podstawą działania zakładu pracy jest wniosek wierzyciela i tytuł wykonawczy. Jeżeli dłużnik odbywa karę pozbawienia wolności, wierzyciel może złożyć tytuł wykonawczy bezpośrednio dyrektorowi zakładu karnego, który obowiązany jest wypłacać wierzycielowi należności za pracę dłużnika lub jego pieniądze znajdujące się w depozycie zakładu karnego.

Pomimo że alimenty mają uprzywilejowany charakter, istnieją przewidziane prawem ograniczenia egzekucji, które mają za zadanie chronić w pewnym zakresie określone prawa dłużnika.

Jakie to są ograniczenia, co może komornik zająć i w jakim zakresie, zostało przedstawione w poprzedniej części opracowania.

3. Uprzywilejowania wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym o alimenty

Najważniejsze z nich to:

- nadanie przez sąd tytułowi egzekucyjnemu zasądzającemu alimenty klauzuli wykonalności z urzędu;
- możliwość złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji do komornika sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wierzyciela;
- zwolnienie wierzyciela z obowiązku pokrycia wydatków przy wszczęciu egzekucji i w trakcie trwania egzekucji;
- brak obowiązku wskazywania sposobów egzekucji po stronie wierzyciela;
- możliwość pozaegzekucyjnego dochodzenia roszczeń alimentacyjnych;
- prowadzenie przez komornika z urzędu egzekucji wszystkimi sposobami (poza wszczęciem egzekucji z nieruchomości);
- możliwość prowadzenia egzekucji nawet w sytuacji, gdy dłużnik otrzymuje najniższe wynagrodzenie za pracę czy świadczenie emerytalne lub rentowe;
- uprzywilejowana pozycja wierzyciela przy podziale sumy uzyskanej z egzekucji; należności alimentacyjne korzystają zaraz po kosztach egzekucyjnych z bezwzględnego pierwszeństwa w zaspokojeniu z sumy uzyskanej z egzekucji;
- brak podstaw do umorzenia postępowania egzekucyjnego ze względu na jego bezskuteczność.

4. Fundusz Alimentacyjny

Do tej pory opisaliśmy, jak wygląda procedura wszczęcia egzekucji alimentów, jakie dokumenty musi posiadać wierzyciel alimentacyjny, aby doprowadzić do wszczęcia takiej egzekucji oraz jak wyglądają działania komornika sądowego, których nadrzędnym celem jest przede wszystkim

szybka i skuteczna realizacja tytułu wykonawczego, a co za tym idzie, uzyskanie przez wierzyciela środków niezbędnych do życia.

Bywa jednak tak, że pomimo działań podejmowanych przez komornika, nie dochodzi do zaspokojenia roszczeń wierzyciela, gdyż egzekucja okazuje się bezskuteczna. Na taki stan rzeczy ma wpływ kilka czynników. Często w trakcie trwania postępowania okazuje się, że dłużnik jest bezrobotny, nie posiada majątku mającego określoną wartość rynkową, utrzymuje się z prac dorywczych, które nie mają charakteru stałego i legalnego zatrudnienia. W takiej sytuacji osobom, które nie są w stanie samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb (a w szczególności dotyczy to dzieci) z pomocą przychodzi państwo. Pomoc ta odbywa się na zasadzie reguł opisanych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2015 r., poz. 859 ze zm.).

Warunkiem nabycia prawa do świadczeń pieniężnych wypłacanych z funduszu alimentacyjnego jest stwierdzenie przez komornika bezskuteczności egzekucji alimentów. Oznacza to, że w okresie ostatnich dwóch miesięcy nie wyegzekwowano pełnej należności z tytułu zaległych i bieżących zobowiązań alimentacyjnych. Za bezskuteczną egzekucję uważa się również niemożność wszczęcia lub prowadzenia egzekucji alimentów przeciwko dłużnikowi alimentacyjnemu przebywającemu poza granicami kraju, kiedy wierzyciel nie może wskazać adresu dłużnika za granicą, jak również w sytuacji, gdy brak jest podstawy prawnej do podjęcia czynności zmierzających do wykonania tytułu wykonawczego w miejscu zamieszkania dłużnika.

KTO WYPŁACA ŚWIADCZENIA Z FUNDUSZU ALIMENTACYJNEGO?

W obecnym stanie prawnym dokonuje tego tzw. organ właściwy wierzyciela, którym jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby uprawnionej. Należy złożyć tam wniosek o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego oraz dołączyć do niego zaświadczenie organu prowadzącego egzekucję o bezskuteczności egzekucji. Ustalanie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz ich wypłata następują odpowiednio na wniosek osoby uprawnionej lub jej przedstawiciela ustawowego. Co powinien zawierać taki wniosek

i co należy do wniosku dołączyć, szczegółowo określone jest w art. 15 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

JAKIE SĄ WARUNKI NABYCIA PRAWA DO ŚWIADCZEŃ Z FUNDUSZU ALIMENTACYJNEGO?

Świadczenia te przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia, gdy uczy się w szkole lub w szkole wyższej – do ukończenia 25 roku życia, a w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż 500 zł i będą wypłacone tylko w takim wypadku, gdy dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł. Prawo do tych świadczeń ustala się na okres świadczeniowy począwszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek do organu właściwego wierzyciela. Są one wypłacane w okresach miesięcznych. Należy pamiętać, że wnioski o ustalenie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego na nowy okres świadczeniowy są przyjmowane od dnia 1 sierpnia. Jeżeli osoba ubiegająca się o świadczenia z funduszu alimentacyjnego na nowy okres świadczeniowy złoży wniosek wraz z dokumentami do dnia 31 sierpnia, ustalenie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz wypłata świadczeń przysługujących za październik następuje do dnia 31 października. Jeżeli wniosek taki zostanie złożony w okresie od dnia 1 września do dnia 31 października, ustalenie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz wypłata świadczeń przysługujących za październik następuje do dnia 30 listopada.

Na marginesie należy tylko dodać, że osoba, która pobrała nienależnie świadczenia, jest zobowiązana do ich zwrotu wraz z ustawowymi odsetkami.